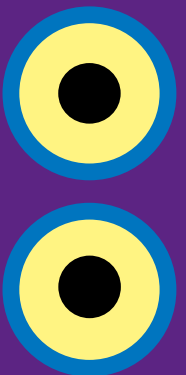
Handreiking

Basis voor
Cultuureducatie

KC AC

Handreiking
Basis voor Cultuureducatie

Over het LKCA
Het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) is het landelijk kennisplatform voor professionals, bestuurders en beleidsmakers in cultuureducatie en cultuurparticipatie. Via kennisdeling en onderzoek draagt het instituut bij aan de kwaliteit van praktijk en beleid. De minister van OCW heeft het LKCA gevraagd om de handreiking te schrijven en het proces te begeleiden vanwege de onafhankelijke rol en de expertise op het gebied van cultuureducatie.

HANDREIKING BASIS VOOR CULTUUREDUCATIE

Kunst en cultuur zijn onmisbaar voor de vorming van jonge mensen. Een samenleving die kinderen en jongeren serieus neemt, zorgt daarom voor goede cultuureducatie (beeldende kunst, dans, drama en muziek, media, literatuur en erfgoed) die bereikbaar is voor alle leerlingen. Deze handreiking beschrijft wat daarvoor nodig is en ondersteunt zo bestuurders en beleidsmakers om cultuureducatie te versterken.

Basis voor Cultuureducatie
- Gelijke culturele ontwikkelkansen voor iedereen van 0 tot 18 jaar
- Cultuureducatie met een doorlopende leerlijn en geïntegreerd in het curriculum
- Verbinding tussen binnen- en buitenschoolse educatie
- Kennismaken en talentontwikkeling
- Een cultuurrijke leer- en leefomgeving

De ambitie van de Basis voor Cultuureducatie is een 'gemeenschappelijk houvast voor samenhangend, weloverwogen beleid, dat niet alleen het onderwijs maar ook het lokale voorzieningenniveau beslaat.'
Zo staat het verwoord in de motie van juni 2015 van Kamerleden Monasch en Van Veen. Op basis van deze

motie heeft de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) aan het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) gevraagd te komen tot een inhoudelijke ambitie voor cultuureducatie voor kinderen en jongeren.

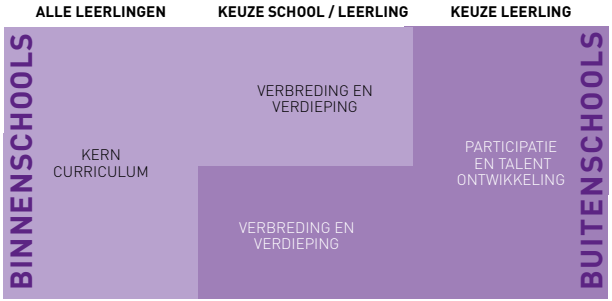
Voor wie is deze handreiking?
In eerste instantie is deze handreiking bedoeld voor bestuurders en beleidsmakers van onderwijs, overheden en cultuur. Zij kunnen het beleid, de kaders en de instrumenten ontwikkelen en toepassen die in deze handreiking benoemd worden. Daarmee kunnen schoolleiders, docenten, educatief medewerkers en (vrijwillige) educatief medewerkers bij culturele instellingen en verenigingen aan de slag om cultuureducatie te verzorgen en versterken.

Waarom cultuureducatie?
Cultuureducatie draagt bij aan kennisoverdracht, persoonlijke ontwikkeling en deelname aan de maatschappij. Cultuureducatie stelt jonge mensen in staat om hun talenten te ontplooien, laat ze kennismaken met kunst en cultuur, met esthetiek en ethiek en leert ze gevoelens uit te drukken en betekenis te geven. Cultuureducatie zorgt voor een eigen manier van leren en communiceren en is daarin aanvullend op andere kennisdomeinen en vakgebieden. Cultuureducatie bevordert historisch besef, draagt bij aan de vorming van een eigen identiteit en stimuleert een creatieve, onderzoekende houding waarvan kinderen en jongeren een leven lang profiteren. Cultuureducatie geeft plezier en draagt bij aan algemeen welzijn.

Er is toch al cultuureducatie?
Op dit moment werkt het onderwijs met kerndoelen en examenprogramma's voor cultuureducatie.
Maar de doelen zijn globaal en de toetsing is divers waardoor overal ander onderwijs wordt geboden. Dat belemmert een doorgaande leerlijn. Daardoor is er geen goede aansluiting tussen primair en voortgezet cultuuronderwijs en tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie. Ook zijn de voorzieningen overal anders. Dat zorgt voor verschillen: niet alle kinderen krijgen dezelfde bagage mee of krijgen dezelfde kansen om zich te ontwikkelen.

Wat houdt een basis voor cultuureducatie in?
Jonge mensen maken in het funderend onderwijs kennis met cultuur en kunnen zich daarin verdiepen. Ze krijgen lessen in bijvoorbeeld tekenen, dans of theater, ontdekken hun culturele omgeving en leren algemene creatieve vaardigheden. In de huidige situatie bepalen scholen zelf of ze alleen een kennismaking verzorgen of ook verdiepingsmogelijkheden voor afzonderlijke kunstvakken aan leerlingen bieden.

Buitenschools kunnen kinderen en jongeren hun talenten verder ontwikkelen. Bijvoorbeeld door op pianoles te gaan, mee te doen aan buurttheater of een cursus gameontwerp te volgen. Zij hebben hun leven lang plezier van actief bezig zijn met kunst en cultuur, als vrijetijdsbesteding, voor hun beroep of misschien als superster. Schematisch ziet een basis voor cultuureducatie er als volgt uit:

Verbinding binnenschoolse en buitenschoolse cultuureducatie

Wat is nodig voor een basis voor cultuureducatie?

1 Scholen en aanbieders van cultuureducatie die gebruikmaken van aanwezige *leerplankaders* (binnenschools) en *raamleerplannen of richtlijnen* (buitenschools).
2 Onderwijsinstellingen die een *visie* op cultuuronderwijs hebben en de *regie en verantwoordelijkheid* voor de uitvoering op zich nemen.
3 Integratie van *cultuur in het onderwijscurriculum* met een *doorgaande leerlijn cultuureducatie*.
4 Een cultuurcurriculum op school dat voorziet in de ontwikkeling van *artistiek-creatieve vaardigheden in een cultuurhistorische context*, waarin ruimte is voor afzonderlijke kunstdisciplines en cultureel erfgoed en een *examen in een kunstvak*.
5 Buitenschoolse educatie die zich richt op *verbreding en verdieping* van de cultuurvakken, aanvullend op de binnenschoolse educatie. Buitenschoolse educatie is gericht op participatie en ontplooiing van talent, en is laagdrempelig beschikbaar voor iedereen. Lokale zichtbaarheid van buitenschoolse educatie laat de brede maatschappelijke waarde van cultuur zien.
6 Een doorlopende leerlijn en heldere tussen- en einddoelen, zodat er een *goede aansluiting* is tussen primair en voortgezet cultuuronderwijs en tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie.
7 *Goed geschoolde docenten* die binnen- en buitenschools zorgen voor een veilig en hoogstaand leerklimaat. Binnenschools staan bevoegde docenten voor de klas, buitenschools kan erkenning van deskundigheid ook verlopen via een EVC-traject (erkenning van verworven competenties).
8 Door gemeenten aangestelde *combinatiefunctionarissen cultuur* die de aansluiting tussen school en het culturele veld versterken. Zij helpen scholen om de juiste culturele partner te vinden, koppelen aanbieders

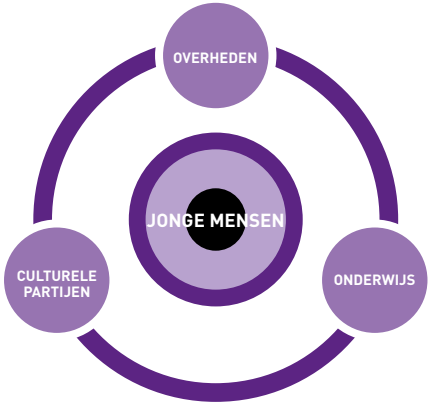
van cultuureducatie aan geschikte scholen en wijzen de weg voor talentontwikkeling en cultuurparticipatie. Elke school zorgt voor een aanspreekpunt in de vorm van een *cultuurcoördinator*.

9 Een cultuurrijke leer- en leefomgeving. Dat vraagt om *afstemming en afspraken over voorzieningen en verantwoordelijkheden* tussen onderwijs, culturele partijen en overheden (landelijk, provinciaal en gemeentelijk) waarin provincies een regierol spelen voor regionale afstemming.

10 Leren van elkaars ervaringen, zodat het gewenste ambitieniveau sneller wordt bereikt. Het *delen van ervaringen, kennis en instrumenten* door alle betrokken partijen is cruciaal, zowel landelijk, regionaal als lokaal.

Wie doet wat?

De verantwoordelijkheden voor een structuur waarmee cultuureducatie verankerd wordt in de samenleving, zijn verdeeld over overheid, onderwijs en cultuur. Het onderwijs zorgt voor de inhoudelijke lessen, waarvoor overheden de randvoorwaarden scheppen en culturele aanbieders voor verrijking bieden. Het hoger onderwijs zorgt ook voor de opleiding van docenten en educatief medewerkers. Buitenschools worden culturele aanbieders waar nodig door verschillende overheden ondersteund en gestimuleerd in deskundigheidsbevordering en het hanteren van beschikbare kaders. De overheden zorgen voor wet- en regelgeving, bekostigen en stimuleren onderwijs en cultuur, bewaken de onderwijskwaliteit en zijn verantwoordelijk voor de instandhouding van een rijke culturele leefomgeving.

Het overzicht van mogelijke maatregelen (zie binnenkant kaft) maakt inzichtelijk hoe we aan de slag kunnen met kennisdeling, wet- en regelgeving en de verdere kwaliteitsbevordering van de inhoud van cultuureducatie, docenten en de culturele omgeving.

Tijdpad

- December 2015: de minister van OCW vraagt het LKCA om in de driehoek onderwijs, cultuur en overheden te komen tot een kader voor cultuuronderwijs
- Maart 2016: na gesprekken met vertegenwoordigers van onderwijs, cultuur en overheid publiceert het LKCA de inventarisatie voor het kader Basis voor Cultuureducatie
- September 2016: de minister verwerkt het kader in een brief aan de Tweede Kamer
- Gaat de Tweede Kamer akkoord? Dan gaat vervolgens de invoering stapsgewijs van start

Notities

Maatregel		Verantwoordelijke partijen	Andere betrokken partijen	Mogelijk in huidige situatie	Aanpassingen huidige systeem komende 4 jaar
A	**Kennisdeling**				
A1	Landelijke, regionale en lokale kennisdeling stimuleren tussen overheden, onderwijs en cultuur	Rijk, provincie, gemeente	Lokale en regionale kenniscentra cultuureducatie en landelijke ondersteuningsinstellingen, SLO, LKCA		
A2	Landelijke CBS-monitor culturele infrastructuur continueren	Rijk	Provincies, gemeenten, culturele partijen, landelijke ondersteuningsinstellingen		
A3	Lokale culturele omgeving in kaart brengen	Gemeenten	Culturele aanbieders		
A4	Kader opstellen en benchmark uitvoeren voor het in kaart brengen van de situatie in Nederlandse gemeenten	VNG	LKCA, Atlas voor gemeenten		
B	**Wet- en regelgeving**				
B1	Wetgeving onderwijs en opvang op elkaar aansluiten om samenwerking te vereenvoudigen	Rijk	Kindcentra2020, PO-Raad, VO-raad, brancheorganisaties, LKCA		
B2	Onderwijswetgeving aanpassen met toetsingskader voor cultuureducatie dat aansluit op kerndoelen en eindtermen	Rijk	PO-Raad, VO-raad, vakdocenten, SLO, LKCA		
B3	Overheidsafspraken actualiseren over aansluiting tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie en het voorzieningenniveau	Rijk, provincie, gemeente	PO-Raad, VO-Raad, zelfstandige professionals en Cultuurconnectie, SLO en LKCA		
B4	Cultuurdeelname onder jongeren (0-18 jr) stimuleren en monitoren	Rijk en gemeenten	PO-Raad, VO-raad, CJP, LKCA, Jeugdcultuurfonds		
C	**Kwaliteit inhoud cultuureducatie**				
C1	Cultuuronderwijsdoelen aanscherpen en verhelderen voor doorgaande leerlijn cultuureducatie	Rijk	SLO, PO-Raad, VO-raad, vakdocenten		
C2	Landelijk leerplan kunstzinnige oriëntatie mogelijk aanpassen aan toetsingskader voor cultuureducatie	SLO	PO-Raad, VO-raad, LKCA, vakdocenten		
C3	Bekendheid van leerplankaders onder docenten vergroten en gebruik ervan stimuleren	Docentenopleidingen	LOBO, KVDO		
C4	Gecertificeerde cultuurcoördinatoren aanstellen met voldoende taakuren	Rijk	PO-Raad, VO-raad, AVS		
C5	Combinatiefunctionaris cultuur aanstellen om binnen- en buitenschoolse cultuureducatie te verbinden	Gemeenten	Provincie, Rijk (bekostiging)		
C6	Vakleerkrachten inzetten of docenten specialiseren	Scholen	PO-Raad, VO-raad, AVS, Rijk (bekostiging)		
C7	Examen cultuurvakken behouden	Rijk	SLO, CITO, VO-raad, vakdocenten		

VERVOLG

Maatregel		Verantwoordelijke partijen	Andere betrokken partijen	Mogelijk in huidige situatie	Aanpassingen huidige systeem komende 4 jaar
C8	Het aanbod van examenmogelijkheden in kunstvakken regionaal afstemmen	Voorgezet onderwijs	VO-raad		
C9	Cultuureducatie in het voortgezet onderwijs versterken	Rijk	SLO, CITO, VO-raad, vakdocenten, LKCA		
C10	Cultuureducatie een volwaardige plek geven in het (v)mbo en speciaal onderwijs	Rijk	VO-raad, vakdocenten		
C11	Buitenschoolse raamleerplannen en richtlijnen actualiseren en afstemmen op binnenschoolse leerplankaders	LKCA	SLO, PO-Raad, VO-raad, vakdocenten, Cultuurconnectie		
C12	Leerplankader, raamleerplannen en richtlijnen gebruiken voor aansluiting binnen- en buitenschoolse cultuureducatie	Scholen, cult. aanbieders	PO-Raad, VO-raad, AVS		
C13	Raamleerplannen en richtlijnen gebruiken in subsidievoorwaarden voor projecten en aanbieders van cultuureducatie	Rijk, provincie, gemeente	Scholen, culturele aanbieders, PO-Raad, VO-raad, AVS		
D	**Kwaliteit docenten**				
D1	Nascholing cultuureducatie stimuleren via lerarenregister	Rijk	PO-Raad, VO-raad, AVS, LKCA		
D2	Bijscholing docenten facilitairen	Scholen	LOBO, KVDO, PO-Raad, VO-raad, AVS		
D3	Opleiding cultuureducatie ontwikkelen voor basisonderwijsdocenten	LOBO	Vakdocenten, Cultuurconnectie, SLO, LKCA		
D4	Opleiding cultuureducatie ontwikkelen voor vakdocenten	KVDO	Vakdocenten, Cultuurconnectie, LKCA		
D5	Binnenschoolse bevoegdheid van docenten voor cultuureducatie hanteren	Scholen	LOBO, KVDO, PO-Raad, VO-raad, AVS		
D6	Ervaringscertificaten en 'Associate degree' ontwikkelen voor buitenschoolse docenten	KVDO	Vakdocenten, Cultuurconnectie, LKCA		
D7	Geschiktheidsverklaring als voorwaarde hanteren voor cultuureducatiesubsidies	Rijk, provincie, gemeente	Scholen, culturele aanbieders		
D8	Geschiktheidsverklaring als voorwaarde hanteren voor educatieve medewerkers bij culturele instellingen	Culturele instellingen	KVDO, Cultuurconnectie, LKCA		
E	**Kwaliteit culturele omgeving**				
E1	Lokaal, regionaal en landelijk aanbod, culturele producties en presentatiemogelijkheden stimuleren	Rijk, provincie, gemeente	Culturele aanbieders, brancheverenigingen		
E2	Het aanbod in de culturele omgeving op elkaar afstemmen	Rijk, provincie, gemeente	Culturele aanbieders, brancheverenigingen		

Colofon
Handreiking Basis voor Cultuureducatie

Samenstelling
Marlies Tal, LKCA

Tekstredactie
Marcel Uljee teksten, Amersfoort

Ontwerp en opmaak
Heijmerink Ontwerp, Werkhoven

Drukwerk
Drukkerij robstolk®, Amsterdam

Uitgever
Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie
en Amateurkunst (LKCA)
Kromme Nieuwegracht 66
Postbus 452
3500 AL Utrecht
030 711 51 00
info@lkca.nl
www.lkca.nl

LKCA Utrecht, oktober 2016

voor professionals die werken voor cultuur
op school of in de vrije tijd